

ZAMONAVIY TA'LIMDA O'YIN TEXNOLOGIYALARINING O'RNI

M. ISAYEVA

*p.f.n., dotsent. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari akademiyasi
dotsenti.*

[Tel: +998977160371](mailto:dilnavozxoliqova@gmail.ru), dilnavozxoliqova@gmail.ru

Аннотация: В этой статье рассматриваются требования к классическому образованию и требования к современному обучению. К сравнительному анализу были привлечены мнения ученых об инновационных образовательных технологиях. Игровые технологии широко раскрыты. Можно получить информацию о классификации игровых технологий, сферах применения, масштабах.

При этом изучаются методы кейс-технологии, кейс-технологии, активизирующие процесс обучения.

Ключевые слова: классическое образование, современное образование, требования к обучению, инновации, технологии, сравнительный анализ, игровые технологии, классификация, области применения, ключевые технологии, учебный процесс, активизирующие кейсы.

Annotatsiya: ushbu maqolada klassik ta'lim talablari va zamonaviy o'qitish talablari o'rganilgan. Innovatsion ta'lim texnologiyalari borasidagi olimlar fikrlari qiyosiy tahlilga tortilgan. O'yin texnologiyalari keng ko'lamda ochib berilgan. O'yin texnologiyalarining tasniflanishi, qo'lanish sohalari, ko'lami haqida ma'lumotlar olish mumkin.

Shu bilan birga keys texnologiyasi, o'quv jarayonini faollashtiruvchi keys texnologiyasi usullari o'rganilgan.

Kalit so‘zlar: klassik ta’lim, zamonaviy ta’lim, o‘qitish talablari, innovatsiya, texnologiya, qiyosiy tahlil, o‘yin texnologiyalari, tasniflash, qo‘lanish sohalari, keys texnologiyasi, o‘quv jarayoni, faollashtiruvchi keys.

Annotation: this article explores the requirements of classical education and the requirements of modern teaching. The opinions of scientists on innovative educational technologies are drawn to comparative analysis. Game technologies are widely revealed. Information can be obtained about the classification of Game technologies, areas of application, scope.

At the same time keys technology, methods of keys technology that activate the learning process are studied.

Keywords: classical education, modern education, teaching requirements, innovation, technology, comparative analysis, Game technologies, classification, application areas, keys technology, learning process, activating keys.

Zamonaviy ta’lim klassiy o‘qitish talablariga o‘ziga xos yondashuvlar talab qiladi. Sababi har zamonning shaxsi qarashlari, talablari o‘zgacha bo‘lib, ularning talablariga mos o‘qitish zarurati tug‘iladi. Bir xil ta’lim berish natija bermasligi mumkin, shuning uchun ham bugungi ta’limda o‘yinli texnologiyalar ommalashdi [1]. Keyingi vaqtlarda pedagogik texnologiyalar va ulardan foydalanish an’anaviy tus oldi. “O‘quv-tarbiya jarayonida pedagogik texnologiyalarning tug‘ri joriy etilishi o‘qituvchining bu jarayonda asosiy tashkilotchi yoki maslaxatchi sifatida faoliyat yuritishiga olib keladi. Bu esa o‘quvchidan ko‘proq mustaqil ishlash, ijod kilish va iroda kabi sifatlarni talab etadi. Har kaday pedagogik texnologiyaning o‘quv-tarbiya jarayonida qo‘llanilishi shaxs tabiatidan kelib chiqqan holda o‘quvchini kim o‘qitayotganligi va o‘qituvchi kimni o‘qitayotganiga bog‘liq [2]”.

Mana shu o‘qitish jarayonida eng ko‘p qo‘llanilayotgan o‘yinli texnologiyalar hisoblanadi. Sababi bugungi avlod diqqatini jamlab, ularni qiziqtirib mashg‘ulot tashkil etilmasa, natijaga erishib bo‘lmaydi. “O‘yin texnologiyasi –

mashg'ulotlarda nazariy ma'lumotlarni ma'lum bir o'yin syujeti asosida yetkazish bo'lib, mashg'ulot o'yin turi asosida rejalashtiriladi [3]

O'yin texnologiyalari fanlar mazmunidan kelib chiqib tanlanadi.

O'yin, mehnat va o'qish bilan bir qatorda, inson faoliyatining asosiy turlaridan biri, bizning mavjudligimizning ajoyib hodisasidir. Ta'rifga ko'ra, o'yin ijtimoiy tajribani qayta tiklash va o'zlashtirishga qaratilgan vaziyatlardagi faoliyat turi bo'lib, unda xatti-harakatlar orqali o'zini o'zi boshqarish shakllanadi va takomillashtiriladi [4].

O'quv o'yinlari ham turlicha tasniflanadi. 1. Qo'llash sohasi bo'yicha:

-jismoniy, intellektual, mehnat, ijtimoiy, psixologik turlarga bo'linadi. Pedagogik jarayonning xarakter xususiyatlariga ko'ra esa tarbiyaviy, treninglar, nazorat qilish, umumlashtirish, tarbiyaviy, ijodiy, rivojlanish vazifalarni bajaradi.

3. O'yin texnologiyasiga ko'ra mavzu, syujet, rol o'yin, biznes o'yin, taqlid qilish, dramatik ko'rinishli turlari bor. Endi aynan mavzusi bo'yicha esa turli fanlar ob'ektiga qarab turlarga bo'linadi: matematik, kimyoviy, biologik, fizikaviy, ekologik, musiqiy, mehnat, sport, iqtisodiy kabi.

5. O'yin texnologiyasi moddiy ta'minotga ham bog'liq. O'yin tashkil etishda turli jihozlardan, ob'ektlarda, stol-stul, kompyuter, televizorlardan foydalaniladi.

Ushbu ta'lim shakli quyidagi vazifalarni bajaradi:

— bilimlarni erkin bayon qilish, erkin fikrlash, psixologik jihatdan erkinroq nazorat qilishni amalga oshiradi.

- Muvaffaqiyatsiz javoblarga kursantlarning og'riqli munosabati yo'qoladi.

-Ta'lim berishda kursantlarga yondashuv qiziqarli va turli tuman bo'ladi.

O'yin orqali o'rganish quyidagilarni o'rgatish imkonini beradi:

Tushunchalarni tan olish, solishtirish, tavsiflash, ochib berish, asoslash, qo'llash.

O'yinga asoslangan ta'lim usullaridan foydalanish natijasida quyidagi maqsadlarga erishiladi:

- kognitiv faollikni rag'batlantiradi;
- fikrlash faoliyati faallashtirildi;
- ma'lumotlar oson yodlanadi;
- assotsiativ yodlash shakllanadi;
- mavzuni o'rganishga bo'lgan motivatsiya ortadi.

Bularning barchasi o'rganish va mehnat xususiyatlariga ega bo'lgan kasbiy faoliyat hisoblanib, o'yin orqali o'rganish samaradorligini ta'minlaydi [5].

Keyingisi – keys texnologiyalari bo'lib, u rolli o'yinlarni, loyiha usullarini va vaziyatni tahlil qilishni birlashtiradi [6].

Keys texnologiyalari o'qituvchidan keyin takrorlash, o'qituvchining savollariga javob berish, matnni qayta aytib berish va boshqalar kabi ish turlarini jamlaydi. Ishlar oddiy o'quv vazifalaridan farq qiladi, topshiriqlar odatda bitta yechimga va bitta to'g'ri yo'lga ega bo'lib, bu yechimga olib keladi, holatlarda bir nechta yechimlar va unga olib boradigan ko'plab muqobil yo'llar mavjud [7].

Vaziyat texnologiyasida haqiqiy vaziyatni tahlil qilish amalga oshiriladi, uning tavsifi bir vaqtning o'zida nafaqat amaliy muammolarni aks ettiradi, balki ushbu muammoni hal qilishda o'zlashtirilishi kerak bo'lgan ma'lum bilimlar to'plamini ham dolzarblashtiradi.

Keys texnologiyalari o'qituvchidan keyin takrorlanmaydi, biror band yoki maqolani takrorlamaydi, o'qituvchining savoliga javob bermaydi, balki o'zlashtirilgan bilim darajasini ko'tarishga va uni amalda qo'llashga majburlovchi aniq vaziyatni tahlil qiladi [8].

Bu texnologiyalar kursantlarning o'rganilayotgan fanga qiziqishini oshirishga, maktab ko'quvchilarida esa ijtimoiy faollik, muloqot ko'nikmalari, tinglash va o'z fikrini to'g'ri bayon etish kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Maktabda Keys texnologiyalaridan foydalanganda bolalar quyidagi tajribaga ega bo'lishadi:

- Analitik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish;
- Nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish;
- Qabul qilingan qarorlar misollarini taqdim etish;
- Turli pozitsiya va qarashlarni namoyish etish;
- Noaniqlik sharoitida muqobil variantlarni baholash ko'nikmalarini

shakllantirish.

O'qituvchi oldida bolalarni ham individual, ham guruhning bir qismi sifatida o'qitish vazifasi turadi:

- ma'lumotlarni tahlil qilish,
- berilgan muammoni hal qilish uchun uni tartiblash,
- asosiy muammolarni aniqlash,
- muqobil yechimlarni ishlab chiqish va ularni baholash,
- optimal yechimni tanlash va harakat dasturlarini shakllantirish va

hokazo.

Bundan tashqari, bolalar:

- Muloqot ko'nikmalariga ega bo'lishadi
- Taqdimot ko'nikmalarini rivojlantirishadi
- Samarali hamkorlik va jamoaviy qarorlar qabul qilish imkonini beruvchi

interfaol ko'nikmalarni rivojlantiradilar

- Mutaxassis ko'nikma va malakalarini egallaydilar
- Vaziyatli masalani hal qilish uchun kerakli bilimlarni mustaqil izlash

orqali o'rganishadi

- O'rganish motivatsiyasi oshadi.

Faol vaziyatli ta'limda tahlil ishtirokchilariga ma'lum bir vaziyatga tegishli faktlar (hodisalar) taqdim etiladi, chunki u ma'lum bir vaqtning o'zida turadi.

Kursantlarning vazifasi - mumkin bo'lgan echimlarni jamoaviy muhokama qilish doirasida harakat qiladigan oqilona qaror qabul qilish, ya'ni. o'yin o'zaro ta'siri.

O'quv jarayonini faollashtiruvchi keys texnologiyasi usullariga quyidagilar kiradi:

- vaziyatni tahlil qilish usuli (aniq vaziyatlarni tahlil qilish usuli, vaziyatli topshiriqlar va mashqlar; ish bosqichlari)
- hodisa usuli;
- vaziyatli rolli o'yinlar usuli;
- biznes yozishmalarini tahlil qilish usuli;
- o'yin dizayni;
- munozara usuli.

Demak, keys texnologiyasi – real yoki xayoliy vaziyatlarga asoslangan, bilim olishga emas, balki kursantlarda yangi sifat va ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan interfaol o'qitish texnologiyasidir. Buni unutmaslik kerak.

«Hozirgi zamon ta'lim tizimidagi amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, oldindan puxta loyihalashtirilgan dars, albatta, o'qituvchi va o'quvchiga darsni qiziqarli bo'lishi, shunindek ijobiy natijaga erishishlariga imkoniyat yaratadi hamda darsning samaradorligini oshiradi» [2].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. X.I. Ibragimov Pedagogik psixologiya. –T.: “O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti”, 2009. – 400 b.
2. Р.Ишмухамедов, М.Юлдашев. Таълим ва тарбияда инновацион педагогик технологиялар (таълим тизими ходимлари, методистлар, уқитувчилар, тарбиячи ва мураббийлар учун уқув кулланма) -Т.: 2013. -279 б.

3. N.Ataeva, M.Salaeva, S.Hasaiov. Umumiy pedagogika (Pedagogika nazariyasi va amaliyoti asoslari). Ukuv kullaima. II kitob. \ . Boboevning umumiy taxriri asosnda. -T.: «Fan va texnologiya», 2013, 860 bet.
4. D. Xoliqova. Harbiy ta'lim psixologiyasi.[matn]: darslik /– Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari Akademiyasi. 2022. - 320 b.
5. D. Xoliqova. Pedagogik psixologiyaning shakllanishi va zamonaviy
6. harbiy pedagoglarni tayyorlashdagi ahamiyati. “Harbiy pedagog” jurnali, 2024. 3-son, 1-qism.
7. Насиров К.Ж. Педагогика. Психология. Дарслик. – Тошкент, ОХБИ, 2017. –256 б.
8. Р.Л. Гусейнзаде, Т.М. Мамедов. Педагогика, учебник. Баку. 2015. – С 166.
9. Н.В. Бордовская, А.А. Реан. Педагогика, учебник. СПб: «Питер», 2000. -304 с.